

Res je, da se v načrtu priporoča prirejanje roditeljskih sestankov; ti bi naj le še tudi obstajali: toda znano je, da ljudstvo tuje predavatelje večinoma rajše posluša ko domače in da bi bil uspeh takih javnih predavanj v rokah ene, recimo posebno sposobne tozadevno organizovane moči veliko večji, kakor pa ako bi se vsak posameznik poizkušal na tem polju. Seveda bi se takoj prvo leto ne moglo računati na bogve kake uspehe, a verjemite mi, da bi bila taka naprava neprecenljive in dalekosežne koristi tako za naš stan, kakor za šolo in po šoli za narod.

Razne hujskarije minule dobe in pa neorientacija ljudstva glede šole, premalo ovaževanja staršev njihovih dolžnosti do vzgoje svojih otrok in njihova tozadevna ignoranca — vse te pomanjkljivosti in okoliščine kalijo ljudstvu pogled, da ne vidi svojega spasa tam, kjer je — v dobri šoli, v vzgoji. Tudi problem šolskega obiska, ki nam bo — mimogrede omenjeno — še delal v bodoče mnogo preglavice, bi bil na ta način najbolje rešen, in v narodu bi se tako najprej zbudila zavest prave kulture in pravega socialnega reda, ker bi tak potovalni učitelj odprl narodu v vseh teh zadevah oči ter spletal mogočno vez med ljudstvom in šolo, ki bi bila naposled zopet le narodu v korist.

Dalje govori novi načrt o tem, da ima pravico do nastavljanja učiteljstva višji, odnosno okrajni šolski svet. Tu bi vsekakor tudi morala stati zahteva, da se prosta mesta zasedejo kompetentnim potom in da bi se pri sestavi tozadevnih tern smelo ozirati le na zmožnost, družinske razmere, službeno dobo in dozdajšnji službeni kraj prosiščev. Da bi učiteljstvo nastavljal kar samovoljno ali kakorkoli brez kompetence, bi to rodilo korupcijo, ki bi bila šoli in stanu jako na kvar. Vsaka zavrnitev kompetentne prošnje bi morala vsebovati utemeljitev, zakaj po mestu drugemu podelili, ker dozdajšnji modus: »N. N. se dostavlja s pripombo, da se je zaželeno učno mesto glasom odloka višjega šolskega sveta i. t. d. podelilo drugemu prosilcu« ni le samo brca vsaki logiki, ampak tudi brca dostojanstvu človeka kot prosilca, ki se ga s tem kratkomočno odpravi kot nadležnega, češ, požri to in molči! Tozadevna poročila bi se morala glasiti: »Služba v N. se je oddala sposobnejšemu ali starejšemu, pa enako sposobnemu itd. učitelju«. Zakaj? Mislim, da mi tega ni treba utemeljevati.

Kar se tiče domačih učiteljskih konferenc, sem mnenja, da bi za dvorazredne šole zadostovalo, ako bi se vršile le vsak drugi mesec. Da je pouk na nižje organizovanih šolah neprimerno težji, kakor pa na višje organizovanih in nalaga učitelju mnogo več dela, a plačo pa ima isto, kot kolegi večrazrednic, mi ne more oporekati nikdo; da bi pa potem še zaradi tega vsak učitelj dvorazrednice moral imeti tudi še to prednost, da bi se moral vsak drugi mesec pripravljati na referat in to leto za leto, je pa vendar nekoliko preveč. Vrhutega imajo referati le takrat vrednost in pomen, ako so res dobri, kar se pa od učiteljev dvorazrednic ne more zahtevati, ker se lahko zgodi, da se učiteljstvo v izbiro novih primernih tem naposled izčrpa; zato predlagam, da se tozadevni § 73. izpremeni tako: »V svrhu skupnega pogovora o vseh pedagoških in administrativnih zadevah ter o nadaljnji učiteljski izobrazbi se vrše na trirazred-

nica in večrazrednicah pod vodstvom šolskega upravitelja vsak mesec, na dvorazrednicah pa vsak drugi mesec skupščine učiteljskega osebja na šoli.«

Tudi glede šolskih upraviteljev se v vsem ne strinjam z načrtom. Neoporečno je to prav, da si ga izbere učiteljstvo samo, pa kompetentnim potom na način, da sestavi tereno, odgovarjajočo splošnim, prej omenjenim, pri kompetencah v poštevi prihajajočim načelom, in da na ta način izbranega višji šolski svet potrdi, katera potrditev pa naj ne velja samo za tri leta, ampak naj bo definitivna in se šolskega upravitelja sme odstaviti le, ako mu večina učiteljstva dotične šole izreče nezaupnico, o katere utemeljitvi se pa mora okrajni šolski svet do dobra prepričati. To bi bilo dovolj demokratsko in bi šoli — že z ozirom na to, da daje načrtovala določba intrigam na posameznih večrazrednicah precej prosto pot — mnogo bolj služilo, kakor pa prevelikokratno menjanje šolskega upravitelja.

Pri poglavju, ki govori o nadzornikih ali, kakor jih načrt pravilno imenuje, o okrajnih in višjih šolskih vodjih, bi si zopet zelel dostavka, da mora šolska oblast vsakega okrajnega ali višjega šolskega voajo takoj oostaviti, ako mu večina njegovega učiteljstva izreče utemeljeno nezaupnico. S tem bi bilo učiteljstvo in šolstvo za vsak slučaj krito.

Ce hočemo imeti dobro narodno šolo, moramo gledati na to, da učiteljstvu kolikor mogoče socialni položaj olajšamo; in tu pride na kmetih v poštevi stanovanjsko vprašanje učiteljstva.

Učiteljstvo se mora po kmetih mnogokrat potukati po pravih pravcih luknjah, kjer naj si, ko se reši šolskega prahu, zdravje še nadalje izpodkopava. In ko se po načrtu še šole in učiteljstvo pomneži, bo v tem oziru še slabše. Zato je nujna socialna zahteva učiteljstva, da mora država povsod na kmetih postaviti dovoljno število primerh učiteljskih stanovanj, v katero bo učitelj res z veseljem stopil po dovršenem, težkem delu v šoli, in ki mu v zdravstvenem oziru ne bodo na kvar. Stanovanje za šolskega upravitelja ali za oženjenega učitelja z več otroki mora imeti brez postranskih prostorov najmanj 1 a ploščevne mere tal ter biti najmanj 4 m visoko; za ostalo učiteljstvo pa najmanj 40 kvadratnih metrov tal brez postranskih prostorov; visokost sten — kakor prej omenjeno. Kakor velja »Zdrav duh v zdravem telesu«, tako velja »Dobra šola pri zadovoljnim učiteljstvu«.

S tem je moja kritika načrta končana. Kakor že v začetku poudarjano, se je porodila iz ljubezni do naše Jugoslavije, ki naj bi po naši šoli postala kulturno jaka, gospodarsko neodvisna in socialno zgledno urejena!

Opomba uredništva: Anketa na višjem šolskem svetu je po dolgih in temeljitih razpravah naš načrt v glavnem že pregledala in predelala (razen člena VI. — šolski uradi. Pa tudi tu je že v principu sklenjeno, da krajni šolski svet od padejo.) Izpremembe pridejo v roke učiteljstvu, ki bo dobilo priliko in nalogo, da se izjavi o načrtu in izpremembah. O poslanih izpreminjavalnih predlogih bo zopet razpravljala anketa. Naš načrt in sklepi ankete so v Belgradu, kjer se ukvarjajo z novim zakonom. Kakor čujemo, se glavna načela tukaj in tam krijejo. Končno besedo pa dobi konstituenta, ki sprejme zakon. Predvsem nam mora biti merodajno načelo, da ustvarjamo novi zakon za bodočnost! Korist naroda

in države mu je smoter, temelj pa sta mu najširši demokratizem in samoodločba. Anketa je § 6. črtala, ker se je postavila na stališče, da je disciplina notranja zadeva šole. O njej naj odločajo učiteljski zbori, oziroma učiteljske skupščine po načelu, da ne sme biti učiteljstvo prikrajšano v nobenem primeru v svojih državljskih pravicah, a da tudi ugled šole in stanu ter vzgoja in pouk ne smeta v nobenem slučaju trpeti. — Glede šolskih upraviteljev se je anketa izrekla za stališče našega načrta, ker je utemeljeno z zgoraj omenjenima demokratizmom in samoodločbo. Kolikor vemo, je 90 % učiteljstva za to določbo našega načrta, saj je v njej obenem izražen princip enakopravnosti ter je dana možnost aktivnega in pasivnega sodelovanja vsakega posameznika v šolskem upravitelstvu; končno — ali pa v prvi vrsti — so zapahnjena vrata vtihovaljenju dušičnega birokratizma v mlado, zdravo telo novega šolskega ustroja. — Učiteljstvo naj na svojih lokalnih konferencah in na zborovanjih okr. učit. društev o načrtu temeljito razpravlja. Prepričani smo, da s skupnim delom, z dobro voljo in s poštenimi nameni zgradimo res tako šolo, ki nam ustvari kulturno jako, gospodarsko neodvisno in socialno zgledno urejeno Jugoslavijo! Sušmarje in strankarje pri tem velikem in najvažnejšem delu hvaležno odklanjamo, pa naj se pojavijo kjerkoli in v kakršnikoli obliki in obleki!

Nadzorovanje otrok v cerkvi.

Od leta 1913. poseča šolska vodstva vsakoletno odlok okrajnega šol. sveta, ki se tiče nadzorovanja otrok v cerkvi. Med vojno so razen tega nepridiprava prihajali še vsakojaki drugi, kakor nalog, da naj trgamo robidovo listje, naj pobiramo koline, cunjice in — Bože oprost! — še celo kosti. Noben drugi stan ni bil obdarjen s takimi častnimi službami, kakor naš učiteljski. Z vsakim takim odlokom sem dobila po ponosu in po veselju do učiteljskega stanu hudo palico. Večinoma je menda tudi druge neprijetno dirnilo tako zaposlovanje. Nič manj zopno pa mi ni nadzorovanje v cerkvi. Razlogov k temu imam dovolj.

Naša cerkev je sorazmerno s faro jako majhna. Otrokom je odkazan prostor čisto pred oltarjem pred Najsvetejšim. Ta prostor je v itak majhni cerkvi še manjši. Vanj pa se natepe otrok iz štirih šol, da so natrpani prav tako kakor šibice v škatalici. Božja služba je pri nas izredno dolga, zato ker je pridiga brezkončna. Časih pride za običajno pridigo še druga takozvana mala pridiga, ki v obsegu dostikrat dosega prvo. Da bi bila ona natrpana mlada družba ob oltarju toliko časa pri miru, je sploh nemogoče zahtevati, ko je to čisto proti otroški naravi, kam li šele, če upoštevamo tudi to, da pri vsaki najmanjši kretnji sune sosed sosedu, zaradi nedostajanja prostora. Kakšen utegne biti tedaj red ob oltarju, si lahko predstavljate. Vse se giblje, kakor strneno polje ob vetru. Kaj trpi pri tem nadzorujoča učna oseba, ki je vajena reda in miru v šoli, to si predstavlja lahko samo oni, ki poizkusi. Za otroke naše šole, ki me poznajo, zadostuje oko; za one iz drugih šol, ki me ne poznajo, je pogled premalo; treba bi bilo vstati in lasati, česar pa do skrajne sile ne storim, ker me je sram. Tudi bi se lahko pripetilo, da bi se razbu-

čila nad menoj mati kaznovanega nemirneža. Ko bi me en teden pouka v šoli tako utrudil in disgustiral, kot me ubije eno samo nadzorovanje v cerkvi, bi imela že davno jetiko.

Službujem že 18 let. Prvih 6 let sem učila 1. in 2. šolsko leto. Imela sem vsako leto do 180 otrok, mislim, da je bilo dovolj. Od takrat dalje imam 3. in 4. šolsko leto. Kaj se reče 3. šolsko leto, znate oni, ki ste ga izkusili. In če povem, da nimam nobeno leto manj kakor 33 popravljenih in klasifikovanih spisnih nalog v vsakem izmed razredov, menda sama lahko rečem, da sem pridna. Ur imam na teden po 30, prvih 6 let sem jih imela preko 30 in vendar se nisem še nikdar pritoževala, da sem s šolo preveč obremenjena — nasprotno, dostikrat prostovoljno v 3. razredu preko dobe sedim. Torej dovolj dokazov, da nisem lena in da se ne plašim dela, a onega cerkvenega nadzorovanja se pa resnično bojim in mi je tako grozno nadležno, da Vam povem vsem javno in glasno, da ne bi nikdar nadzorovala, ako mi ne bi bilo na tem, da nečem žaliti čestitljive glave svojega šefa, ki z njim službujem že 18 let v miru in sporazumu. Da sem sama na šoli, bi se bogme uprla § 10; pa hodim sicer, kadar me paragraf ne sili, rada k maši. V šoli sem delavna, kar kažejo uspehi: a marsikaj drugega, kar smo morali delati med vojno in moramo deloma še vršiti, mi je zopno in mi krati vsejše do poklica. Veliko ur imam na teden, pa bi jih imela rajša še 10 zraven, nego da bi hodila ob nedeljah igrat policaja v cerkev. Dokler sem še nekoliko pobožna, hodim k maši zato, da se Bogu pomolim, pri nadzorovalni maši pa ne molim nič, ampak gledam na otroke kakor nekdo iz vrča in v duši sem jezna ter prihajam domov duševno in fizično pobita. Kaj ne bi teh poslov opravljali gg. kaplani? Ako pa kaplana ni pri fari, naj bi bili pa mežnarji in cerkmoštri kot policisti, ki so itak v cerkvi uslužbeni in plačani. To breme se mora učiteljstvu odvzeti!

Seveda, če je po drugih cerkvah drugačen prostor in število otrok manjše, mogoče to ni tako hud posel, kakor pri nas in se morda dobe učne osebe, ki celo rade nadzorujejo v cerkvi. Tam naj le imajo nadzorovanje. Da nas pa vse vprek silijo k temu, se mi zdi jako krivo. Izvolila sem si učiteljski stan zato, ker sem imela ljubav do otrok in faktično vsa leta jako rada vzgajam in poučujem, za vse druge komedije, ki jih je naprtla s paragrafi stara Avstrija učiteljstvu na glavo, pa odločno nisem.

Naš učiteljski ali šolski voz ima še prav velik, metlast avstrijsko-šusterskičev rep. Čas je, da se že odseka. Z njim naj odpade tudi paragraf o cerkvenem nadzorovanju!

Učitelj je za v šolo, duhovnik za v cerkev!

Poldka.
Opomba uredništva: Odlok višjega šolskega sveta z dne 8. marca t. l., št. 2422 je zbudil mnogo hude krvi zlasti po bivšem Štajerskem, kjer celo od stare Avstrije niso bili vajeni takih odlokov. Učiteljstvo ne more pojmiti, kako se s takim pozvedovanjem krije svoboda države, stanu in državljanu. Zvedeli smo, da so dale citiranemu odloku povod razmere na Viču pri Ljubljani, kjer hoče katehet samovoljno vladati ves učiteljski zbor, ki je po § 10. še danes veljavnega š. in u. r. edini zborni kompetenten, da veljavno in merodajno uravnava take disciplinarne zadeve. Katehetovi namišljeni vsemogočnosti, najbrže privzgojeni v prejšnjih

Vsa naša preteklost se mi zdi kakor pot, divje zaraščena s trnjem, ki je neusmiljeno prepletalo rože in hotelo udušiti ves naš ponos. V čim bolj je divjalo trnje, tem krepkeje in opojneje so odganjali skriti cvetovi na vseh koncih in krajih, da so morali slednjič z vsezmagujočo življensko silo vzrasti v dan svobode.

Ne bom se mudila predolgo v spominu na našo pot ponižanja. Več kot dovolj je mučnih slik, ki se sem in tja prikrađejo kot duhovi iz preteklosti.

Tako mi stoji pred očmi izza one dobe naša šola v pričakovanju inšpekcije. Iz vseh razredov ti zveni blažena »Cesarska«. A slednjič smo lahko hvalili Boga, če je naše delovanje, ožigosano s tem odznakom, dobilo sankcijo. To je bilo še poceni. Toda trnje je prepletalo vse naše delovanje. Predobro vemo, kaj je pomenilo »der Rechenunterricht und der Realienunterricht im Dienste der zweiten Landessprache«. Precizneje bi se reklo: ves pouk nemški, izvzemši 3—4 slovenske učne ure. Kruto trnje laži in nasilja se je divje šopirilo povsod v neizmerno škodo resničnosti, pravici in lepoti. Hvala Bogu, da so skrivaj poganjale vkljub trnju blagodehteče rože!

Prepričana sem, da je vsa trnjeva pot vsega jugoslovanskega naroda, ki nas je privedla do svobode, vtisnila tako glo-

boko sledove v duši vsakega pravega Jugoslavana, da ne bi smelo v srečni, osvobodjeni Jugoslaviji biti učitelja, ki bi mu bilo treba potrebno pripovedovati, kako je rešiti vprašanje patriotične vzgoje v Jugoslaviji — po načinu, kakor se je to zdelo potrebno prejšnjim našim gospodarjem, dasi bi jim bil moral najprijetnejši razum jasno praviti, da se patriotično čuvstvo ne da vbijati in izsiliti, kakor morejo resnične vezi obstojati le med očetom in otrokom, če je oče res pravi oče ali vsaj kakor pravi oče in kraj, ki ju družijo, res pravi dom.

Zdaj šele je tu ona doba, kakor je ni bilo nikdar, da si gradimo svoj lastni dom v eni najlepših lež, prelestno krasen, bogat in slaven, ki ga pozdravljajo in čuvajo s severa divne planine, — ki ga objema in poljublja na jugu naša sinja Adrija, ki je do skrajnih svojih vzhodnih mej prepojen z junaško krvjo, ki nam jamči srečnejšo bodočnost, iz katere zemlje nam klije zlati klas življenja, kjer počivajo še neizčrpani zakladi — ta prekrasni kos zemlje, ki smo nanj na vseh koncih in krajih navezani najtesneje s tisočimi vezmi skupnega življenja in trpljenja stoletij, kjer nam vsak kraj, vse naše vode, naše gore, naše polje, naša mesta in vasi govore o naši slavni preteklosti, da nam že ob samem njih sve-

tem imenu zatrepeče srce, to srce, ki si je skozi stoletja dajalo duška v prekrasni jugoslovanski pesmi: To je zdaj naša prava, resnična domovina! — Predstavnik te domovine je sedaj kralj Peter — prav tako kot vsa naša narodna dinastija Karagorgjevičev. — Gospodarstvo naše države prevzemajo možje, ki hočejo v svojih načrtih urediti državo v demokratiškem duhu, »da bo vsak član in vsak sloj našega naroda našel v edinstveni državi svojo državo, svojo domačijo.«

Kdo bi ne hotel biti vreden otrok take očetnjave!

Kaj naredi svoboda, prav uporabljena v moralnem, kulturnem in materialnem oziru iz posameznika in vsega naroda, to moremo za zdaj še samo prav videti na drugih.

Na nas je, da se okoristimo od vsega bogastva, ki se nam odpira v izobilju uprav zdaj — v dobi, ki je vstala naposled tudi nam, kakor nam ne bo drugič.

S krepko življensko silo medsebojnega jemanja in dajanja naj delujeta v edinstveno srečo na eni strani narod in vsak posameznik — na drugi domovina. Čim tesneje in zvesteje bo to medsebojno oklepanje, tem slajša, tem bolj osrečujoča, tem trdnjša bo ta vez.

Tedaj nam ne bo treba predpisov in zunanega vplivanja v povzdigo patrio-

tizma in domovinske požrtvovalnosti. Vse bo storilo življenje samo v svojem prirodnem razvoju zdravega egoizma in samoohranitve.

Branec svoje pravice, bo spoštoval in, če treba, tudi branil Jugoslovane pravice drugih; za to jamči vsa naša nemadeževana preteklost, ki je naš ponos.

Veliki dobi treba velikih ljudi, velikih po značajnosti, velikih po načinu in jasnosti mišljenja in delovanja. Dolga trajno robstvo je, žal, zapustilo svoje sledove v pokvarjenih značajih, v majhnih zbeganih, stritih ljudeh, ki kot taki gotovo niso zmožni pomoči sebi in domovini do veličine. Po jasno začrtani poti hodimo samozavestno naprej! Če nismo klonili doslej, nam ni treba odslej, ne bodimo kakor bilka, ki jo upogiba in maha vetrič sem in tja!

Živeč tako sebi in domovini, bomo reševali skupno patriotično vprašanje vsloji in vsak posameznik. Velika naloga pripada tu učiteljstvu, probujati in voditi nevedne, male in velike, in širiti svetlobo, kjer je še tema. Čim več bomo storili za razvoj in napredek naroda, za blaginjo in povzdigo domovine, tem več bomo storili v smislu patriotizma. Saj ni težko dajati onemu, ki ima; le kdor ni česar nima, tudi ničesar ne more dati.

kranjskih političnih razmerah, se je učiteljski zbor višje šole upravičeno uprl — zato je pa sedaj ogenj v strelhi! Vsa Slovenija sedaj pozveduje in piše zaradi nezakonitega pritiska in nepristojnosti ene same osebe! To vendar ni v redu! Kam pa pride ugled, pravica in svoboda vsega stanu, če ga bodo ogrinjali s prisilnim jo-pičem starih zavrženih kranjskih razmer? Nikar po nepotrebnem ne dražite vsega učiteljstva, ki je bilo v službenem pogledu izvun Kranjske prejavljeno zakonitosti in reda! Ali mislite, da bo učiteljstvo v Jugoslaviji še vedno plesalo po razglašeni Susteršičevi godbi? Ne! Ako ni reda na Viču zaradi posamezne osebe, naj poskrbi šolska oblast, da se nestrpnost nažene v meje zakona — pa bo mir! To bo v interesu šole in — v tem primeru — tudi cerkve. S silo pa ne bodo oblasti ničesar opravile — razen nasprotno temu, kar hočejo.

O učnih načrtih

za štirirazredno meščansko šolo kot tip narodne višje šole (spodnje srednje šole).

UČNI NAČRT ZA STENOGRAFIJO.

Sestavila dr. Tomaž Romih in Leopold Namorš.

Učni smoter.

Učenci se naj usposobijo, da pišejo pravilno in s hitrostjo 40 do 60 besed v minuti. Pridobe naj zmogljivost, da morejo točno čitati ne le svojega lastnega stenograma, ampak tudi to, kar je kdo drugi pravilno pisal.

Tretji razred.

(1 tedenska ura.)

Nauk o besedotvorbi. — Mala, srednja in dolga znamenja naj se po možnosti izvajajo iz latinice. Vokalizacija, zložki, posredno in neposredno spajanje soglasnikov, lastna imena in tujeke.

Četrti razred.

(2 tedenski uri.)

Besedno in stavkovno krajšanje. Opuščanje, odnosno opuščanje končnic glagolskim in imenskim oblikam. Predpone, pripone, sestave z imeni, členice, števila, ločila in druga znamenja.

Kratice in stalne okrajšave.

O stavkovnem krajšanju: enostavne okrajšave, in sicer začetne, srednje in končne okrajšave.

Pripombe:

Posamezne tvorjene besede naj se takoj rabijo v stavkih. Zaradi tega je potrebno, da se pove obemem z znaki njihova uporaba kot kratice. Pri pisanju stavkov naj se posebno pazi na to, da se opušča nepotrebne končnice. Učenci naj pišejo na tablo in po narekovanju v zvezke, v začetku ne ozirajo se na hitrost pisanja, končno hitreje, in sicer v tretjem razredu 30 do 40, v četrtem razredu do 60 besed v minuti. Diktat naj traja 2, 3 do 4 minute. Čitanje in prepis stenograma v latinico s črnilom. Čitanje krajših, v četrtem razredu tudi daljših sestavkov v stenografskem pismu. Posebno je treba paziti, da učenci pravilno in čedno pišejo. Pri pisanju stenograma naj rabijo učenci v tretjem razredu štiričrtne zvezke in naj pišejo izključno s peresom in črnilom, v četrtem razredu naj rabijo enočrtne zvezke in v II. semestru lahko pišejo tudi s svinčnikom. Od ure do ure primerno domače vaje. V vsakem semestru 3 šolske naloge.

I. MAGERL:

Počitniški tečaj začasne strokovne učitelje.

Veliko je sedaj pri nas pomanjkanje kvalificiranih učnih oseb za meščanske šole, in minilo bo pač še več let, preden bo mogoče nadomestiti vse sedanje začasne strokovne učitelje z izprašanimi.

V interesu šolstva bi torej bilo, da se že v letošnjih velikih počitnicah priredi tečaj začasne strokovne učitelje in za one učitelje, ki se mislijo posvetiti me-

In kaj naj bi se predavalo?

Ker bi bil ta tečaj le nekaka »prva pomoč v sili«, bi moral biti bolj praktičnega značaja.

Udeležniki tečaja bi se seznanili z ustrojem in metodo meščanskih šol. Učitelji, ki poučujejo fiziko in kemijo, bi se vežbali v eksperimentovanju. Za one, ki niso doslej delovali na meščanski šoli, kjer morajo zdaj poučevati jezike ali pa risanje, bi gotovo bilo velikega pomena, ako bi se jim nudila prilika, da si ogledajo pismene izdelke in risbe učencev kake vzorne meščanske šole.

S prihodnjim šolskim letom se uveda na vseh slovenskih meščanskih šolah srbo-hrvaščina in francoščina kot oblikovna predmeta. Treba je še o pravem času misliti na to, da dobimo kar najprej za ta predmeta sposobnih učiteljev.

Učitelji, ki poučujejo predmete prve skupine, bi se torej morali v tečaju učiti razen srbo-hrvaščine tudi francoščine.

Dokler nimamo za francoščino primernejše knjige, se bo pončeval ta predmet po Juvancičevi »Učni knjigi francoskega jezika«.

Pod spretnim vodstvom se more učitelj v kakih štirih tednih toliko seznaniti z glasoslovjem in slovničnim ustrojem francoščine, da bo mogel vsaj za silo poučevati začetnike po I. delu omenjene knjige in se s pridom učiti tega jezika po kaki knjigi za samouke.

Za ostale udeležnike tečaja naj bi se vršila medtem predavanja iz onih partij matematike, opisne geometrije itd., ki delajo samouku največ preglavice.

In kje naj bi se vršil ta tečaj?

Kje drugje, če ne v Ljubljani. No, jaz bi ne bil brezpogojno za Ljubljano, že zato ne, ker je tam življenje predrago. Morebiti bi bilo umestneje, da bi se priredil tečaj v kakem manjšem kraju, kjer je kaka z učili — zlasti za fiziko, kemijo, prirodopis — bogato preskrbljena in tudi sicer vzorna meščanska šola. Gotovo bi bilo tudi nekaterim predavateljem jako ustrezno, ako bi se jim nudila ugodna prilika, da preživijo nekaj tednov »na kmetih«.

V zadnjem času se večkrat pripeti, da nas tovariši, ki bi se radi pripravljali na izpit za meščanske šole, izprašujejo »kaj je treba znati«, katere knjige naj si nabavijo itd.

Ali bi ne bilo umestno, da bi naši učiteljski listi prinašali navodila, kaj in kako naj študira oni, ki mora kot samouk hoditi trnjevo pot, ki drži k zeleni mizi? Ali res ni nikogar, ki bi se lotil tega dela? (Op. uredn.: Tudi mi dobivamo mnogo vprašanj, ki jih omenja tov. Magerl. Zamudno je, pa tudi nepraktično, če moramo vsakemu posebe odgovarjati. Tov. Magerl stori dobro delo, ako v primernem članku napiše potrebna navodila. Članke naj priobči v našem listu ali v »Popotniku«. Tako pridejo navodila vsem tistim v roke, ki jih rabijo. V interesu teh prosimo tov. Magerla, naj spiše navodilo!)

HINKO PATERNOST:

Manjšinska šola v Velikovu.

Prav na kratko hočem karakterizirati imenovano šolo.

Zamislimo se nazaj na naše Ciril-Metodove in nemške schulvereinske in študmarkine šole. Prve je zidal poldrugmilijonski narod z lastnimi prispevki v krajih, kjer je videl umirati lastno dečo. In pristavljam, da mu je pri zgradbi teh šol delala mačeha Avstrija povsod ovire. Druge je zidal sedemdesetmilijonski narod — torej ne samo avstrijski Nemci, ampak tudi Nemci iz »Reicha« — povsod, kjer je le hotel in še z velikimi državinimi podporami. Jasno je tedaj, koliko je moral prebiti naš narod ves čas v defenzivi in koliko je na ta način ugrabil naš sovražnik. Tak je bil značaj takratnih manjšinskih šol v stari Avstriji.

In kakšen je značaj manjšinskih šol v državi Srbov, Hrvatov in Slovencev?

Naša mlada država skrbi tudi za šolstvo tuje narodnosti. V obmejnih krajih ustanavlja na lastne stroške manjšinske šole, kamor lahko zahajajo otroci nemških — in nemških — staršev in nastavlja tja svoje učiteljstvo. Zaman bi pričakovali mi Slovenci kaj takega ali saj podobnega v stari Avstriji. Vse dokazuje imamo za to. — Tako sem bil z dekretom z dne 3. sušca 1919, št. 3199, samo dodeljen v službovanje — ker sem stalno nastavljen v okupiranem ozemlju — na ljudsko šolo (manjšinsko) v Velikovu.

Ali prej je bilo treba ugotoviti, koliko je v resnici otrok nemške narodnosti. Lotiti se je bilo treba dela, ki pa ni bilo najlažje. Gospod Pilgram, sedanji ravnatelj ljudske šole v Velikovu, je izkazal v svojem zapisu samo 35 takih otrok. Število 35 (+ 5) bi torej odgovarjalo dejstvu, da se odprti za sedaj zanje en razred. Ali pripomniti je treba, da je skoro polovica teh otrok staršev, katerih očete so ali uradniki ali uslužbenci, ki se bodo prej ali slej, prav gotovo pa po ratificiranem miru naselili v Nemški Avstriji. Tedaj je število otrok, ki preostaja, premajhno, da bi se za letošnje šolske leto otvoril nemški razred.

Z matematično natančnostjo je torej dokazano, da ni nikdar potreba manjšinske šole v Velikovu.

Vzemimo pa slučaj, da bi bilo sedaj res zadostno število otrok nemške narodnosti in bi se otvoril en razred zanje, bi bila ena največjih renegatskih predrznosti ta, da bi hipoma imel v tem razredu vse otroke njihovih družin, medtem ko bi bili razredi petrazredne ljudske šole skoro prazni. Že sedaj se to učiteljstvo jako pritožuje, ker je približno 70 % absenc. Vzrok temu je, da je odstavljeno nemško učiteljstvo še vedno na starem kraju in ker nima drugega dela, vabi in zbira tamošnje dečo v zakotne prostore, kjer jo poučuje.

V Velikovu je tako in približno tako je povsod v obmejnih krajih. Tam čaka naše učiteljstvo vse polno težkoč osobito sedaj, pa tudi kasneje še, ko bo enkrat stalno določena meja naše Jugoslavije. —

Iz naše organizacije. Iz Zaveze.

Spete vodstvene seje Zaveze (16. marca 1919).

1. Do srede meseca marca je bilo treba odposlati pozvanim stanovskim organizacijam disciplinarni komisiji na višjem šolskem svetu podatke glede znane obtožbe višjega šolskega nadzornika dr. M. Opeke. Zaveza je odposlala tako predmetno tožbo o dr. M. Opeki kot o višjem šolskem nadzorniku za ljudske in meščanske šole.

2. Za bivše Štajersko so se razpisala mesta okrajnih šolskih nadzornikov. Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem je sestavila za vsak okraj posebno tereno kompetentov, kar je javila direktno višjemu šolskemu svetu, prepis tega dopisa pa je naznanila tudi Zavezi. Umestneje in pravilneje je, da odpošljejo včlanjene organizacije na merodajna mesta vse važnejše dopise le potom Zaveze. Najvišja organizacijska inštanca, pa tudi nje posamezni deli pridobijo s tem na moči in veljavi, pa tudi zahtevamo in potrebno posredovanje je lažje in uspešnejše.

3. Zavezin predsednik je posredoval na višjem šolskem svetu zaradi plač trženskega učiteljstva, ki ga prevzame v svoje območje kraljevina SHS.

4. Višji šolski svet je zahteval, da nominira Zaveza dva člana v anketo za prenosno šolstva. V to anketo, kamor je pozvanih mnogo drugih šolnikov, je poslala Zaveza tovariša E. Gangla in P. Fleteta.

5. Zaveza je nominirala dva člana v odsek z preračunavanje novih učiteljskih prejemkov.

6. Ljubljanskemu poverjeništvu za uk in bogočastje se je odposlal na njegov poziv obširen in vsestransko utemeljen dopis glede uvedbe telovadbe šolskega naraščaja. V njem se naslanja Zaveza na načelno stališče, ki ga je zavzel ob tem vprašanju slovensko Sokolstvo. Nujna potreba je, da se v šolske telovadnice uvede sokolski telovadni sestav, kakor so ga sprejeli Orli, ker drugega boljšega sploh nimamo. Sokolska društva so prevažni vzgojni in kulturni činitelji in resni sotrudniki pri vzgoji narodovega naraščaja, torej jim sme učiteljstvo zaupati tudi šolo-obvezno mladino, ker je s tem izročena le dobrim vplivom izvenšolskega vzgojnega delovanja. Dajmo vsemu narodu SHS priliko, da se telesno in нравno krepak dvigne na prvo mesto v plemeniti tekmi z drugimi kulturnimi narodi!

7. Zaveza je odposlala srbski, hrvatski, bosensko-hercegovski in dalmatinski učiteljski Zvezi enako se glaseče dopise glede prenosne teh Zvez in naše Zaveze v skupno stanovsko organizacijo. — Navzoči urednik in upravni odbornik E. Gangl utemeljuje nato načrt o preustrojitvi vseh jugoslovanskih učiteljskih organizacij v Unijo jugoslovanskega učiteljstva. Nje temelji bi tvorili kadri, to je okr. učit. društva. Po razdružitvi vseh dosedanjih centralnih organizacij naj vstane, izven političnih strank stoječa, UJU, ki jo vodi in upravlja centralno vodstvo. Med tem vodstvom in članstvom naj bodo v svrhu točnosti poslovanja pokrajinska tajništva z eksekutivnimi in iniciativnimi nalogami. Delo teh določijo posebna pravila s poslovnim redom. Ganglov načrt vzame Zavezino vodstvo odobruje na znanje. (Utemeljevanje načrta glej v letošnji 12. in 13. številki »Učit. Tovariša«.) Vodstvu se naroči, da opozori na ta članek okrajne organizacije, ki naj ga pregledajo in stavijo Zavezi morebitne nasvete.

8. Dopis glede razpisa mest okrajnih šolskih nadzornikov, kakor je bilo sklenjeno na zadnji vodstveni seji, se ni odposlal ljubljanskemu poverjeništvu za uk in bogočastje, ker se ti razpisi brezpogojno izvrše tudi za bivše Kranjsko. Z ozirom na to se sklene, da odpošlje Zavezin predsednik svoječasno vsem onim kranjskim okrajnim učiteljskim društvom, ki pridejo v naši krajevni organizaciji v poštev, po-

sebno okrožnico, da se na podlagi te družstva o tem posvetujejo in priporočijo Zavezi tri kandidate, ki bi prosili za razpisano nadzorniška mesta v dotičnem okraju.

9. Slomškova Zveza želi imeti na višjem šolskem svetu svojega zastopnika. Ker stoji štajerska učiteljska Zveza na stališču, da ji gre z ozirom na številno članstvo eden izmed obeh mandatov, Zaveza pa hoče priboriti tudi manjšini en mandat, zato se sklene, da se naprosi poverjeništvu za uk in bogočastje, da se izpopolni točka d) naredbe št. 111. deželne vlade za Slovenijo, ki je priobčena v 11. številki uradnega lista dne 14. novembra 1918, naslednje: Zastopstvo sestoji iz dveh članov srednješolskega in iz treh članov ljudskošolskega učiteljstva. Za slučaj, če omenjeno poverjeništvu ne ugoditi tej izpremembi naredbe, se obrne Zavezino vodstvo na štajersko učiteljsko Zvezo, da se izjavi, če ostaja še tudi sedaj po odstopu zastopnika L. Černeja pri svoji znani zahtevi.

10. Skupnih sej Učiteljskega Sveta se ne sklicuje več, v »Slovencu« in v »Slov. Učitelju« pa so izšli ostri članki in notice, kjer se Zavezino vodstvo po krivici napada. Da se slični napadi ne ponovijo, se sklene, da povabi vodstvo Zaveze odbor Slomškove Zveze k skupnemu sestanku, ki naj se vrši v Ljubljani dne 25. marca t. l. ob dveh popoldne v pisarni Učiteljske tiskarne. Takrat naj se sporazumno in lojalno razrešijo vse važnejše skupne stanovske zadeve, predvsem pereče vprašanje zastopstva ljudskošolskega učiteljstva na višjem šolskem svetu. (Na tem sestanku so se poravnala vsa nesoglasja. Vsi predlogi, ki jih je stavil Zavezin tajnik, so bili sprejeti soglasno. Ti predlogi so: 1. Učiteljski Svet posluje kot posvetovalni organ tudi nadalje z istim delokrogom kakor doslej, dokler se ne ustanovi enotna organizacija vsega slovenskega učiteljstva. 2. Zanj naj se sestavi poslovni red. 3. O sejah Učiteljskega Sveta naj se skupno določi besedilo komunikacij, ki se priobčijo v stanovskih glasilih obeh organizacij. 4. Predsedniki in tajniki obeh organizacij in vsi od učiteljstva izvoljeni člani višjega šolskega sveta so člani Učiteljskega Sveta. 5. Na seje Učiteljskega Sveta naj se povabijo takrat, kadar se razpravlja o splošnih šolskih vprašanjih, tudi zastopniki Društva slovenskih profesorjev.)

11. Dež. vlada za Slovenijo je na intervencijo vodstva Zaveze sklenila, da izplačajo davkarje učiteljstvu nabavni prispevek za l. 1919. Ta nabavni prispevek, v izmeri 50 % draginske doklade, se izplača učiteljstvu v treh letnih obrokih.

12. Zdravnik primarij dr. Derganc je Zavezi sporočil, da ji prepusti triletno obresti svojega posojila, ki ga je dal Učiteljski tiskarni v znesku 100.000 K, z namenom, da se porabi za ustanovitev strokovnega tajništva. O tem se obvesti upravni odbor Zaveze.

13. Prihodnja seja upravnega odbora se vrši v četrtek, dne 17. aprila 1919, v načelstveni sobi Učiteljske tiskarne v Ljubljani ob 1. uri popoldne. (Dnevni red je razglašen v 12. in 13. letošnji številki »Učiteljskega Tovariša«.)

14. »Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje« je izšel v posebni brošuri, ki je bila brezplačno priložena 9. letošnji številki stanovskega glasila.

Pripomba. Dne 28. marca dopoldne se je zglasila skupna učiteljska deputacija, v kateri so bili tovariši Jelenc, Rus, Štrkelj in Fabinc, pri zastopnikih deželne vlade: dr. Žerjavu, dr. Verstovski in dr. Skabernetu, kjer je interveniral a) o izpremembi vladne naredbe št. 111, b) o razpisih vseh dvanajstih mest okrajnih šolskih nadzornikov na Kranjskem, c) o sklicanju ankete za sestavo ljudskošolskih čitank, d) o razpisu učnih mest na ljubljanskih meščanskih šolah in d) o učiteljskih plačah ter nabavnih prispevkih s posebnim ozirom na izplačilo v eventualni dinarski vrednosti. Deputacija je dobila v vseh vprašanjih zadovoljive odgovore.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj zboruje v četrtek, dne 1. maja t. l., ob dveh popoldne v Kranju v ljudskošolskem poslopiju po naslednjem dnevnem redu:

1. Pozdrav predsednika; poročilo tajnika in blagajnika.
2. C. Vizjak: O načrtu preustrojitve šolstva in narodne vzgoje.
3. J. Lapajne: O pravnih razmerah učiteljstva.
4. V. Rus: Dosedanje in bodoče naloge naših stanovskih organizacij v Jugoslaviji.
5. Fr. Luznar: Srbo-hrvatski tečaj za učiteljstvo kranjskega okraja.
6. Volitev odbora in odposlancev v Zavezino delegacijo.
7. Slučajnosti.